

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ПРІОРИТЕТІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

НАТАЛЯ, МЕТЕЛЕНКО¹

АЛЛА, ПОПОВА²

РОМАН, АФОНОВ³

ПАВЛО, СКІДІН⁴

Анотація

Економічний розвиток країни не можливий без науково-технічних досягнень, або технологічних інновацій, поява яких може швидко і докорінно змінити наявну структуру економіки, надати їй нового поштовху до розвитку. Наші уявлення щодо інноваційних процесів та їх впливу на економіку ще недостатні, й проблеми оцінки як рівня інноваційності промисловості, так і ефективності технологічних інновацій залишаються актуальними як для наукового пошуку, так і для практичного використання. Структурна політика держави має враховувати вплив інноваційного чинника та можливості інноваційної сфери в подоланні структурних диспропорцій; структурну стратегію необхідно розробляти з позицій вимог суспільства до економіки майбутнього, а також бачення ролі і місця України у складі світової економічної системи. Вкрай гостро ці питання для України постали у 2014 році, тому формування потенціалу промислового розвитку в контексті пріоритетів регіональної політики відновлення України набувають дедалі особливої значущості. Одним з ключових організаційно-економічних заходів проведення реформ має стати повсюдне модернізація промислового комплексу України, яка дасть змогу забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках; такі кроки дадуть змогу в перспективі долати наслідки воєнних руйнувань, сприяти структурно-технологічній перебудові національної економіки, забезпечити її розвиток у процесі відновлення та формування регіональної політики.

Мета статті – проаналізувати фундаментальні та прикладні аспекти процесів трансформації потенціалу промислового розвитку в контексті пріоритетів промислової політики відновлення України. Завдання дослідження: 1) проаналізувати передумови та наслідки економічного падіння потенціалу розвитку у промисловості; 2) визначити пріоритети державної політики розвитку промисловості України; 3) окреслити концептуальні положення розвитку стратегічних галузей промисловості в напрямку формування промислової політики; 4) проаналізувати проблеми та визначити перспективи промислового розвитку. Менеджери можуть побудувати нові концептуальні підходи до процесів трансформації потенціалу розвитку промислових підприємств стратегічних галузей у напрямку відновлення України. Управління та адміністрування цих процесів забезпечує можливість формування пріоритетів регіональної політики, що є особливо актуальним для регіонів України, які, як Запорізька область, суттєво постраждали внаслідок збройної агресії РФ. Ця тема створює можливість для розвитку міждисциплінарних досліджень, які об'єднують такі наукові сфери, як фінанси, економіка, маркетинг, менеджмент, державне управління, філософія та створює теоретичне підґрунтя для вирішення глобальних проблем трансформації економіки світу.

Ключові слова: потенціал промислового розвитку, регіональна політика, потенціал підприємства, інноваційний потенціал промисловості, стратегічні галузі, промислова політика

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Підприємницька діяльність у ринкових умовах передбачає вирішення широкого спектру завдань для забезпечення ефективного функціонування. Процес господарської діяльності включає функції щодо управління людськими, матеріальними та фінансовими ресур-

сами, встановлення партнерських відносин із представниками зовнішнього середовища, планування обсягів виробництва товарів та послуг відповідно до потреб споживачів тощо. Усі ці процеси спрямовані, головним чином, на створення економічного блага, реалізація якого забезпечить фінансову результативність як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Одним із ключових аспектів господарської діяльності виступає потенціал підприємства, який забезпечує не тільки поточні фінансові результати, а й визначає майбутні перспективи розвитку. Потенціал підприємств формує потенціал галузі, а потенціали галузей економіки формують промисловий потенціал країни. В економіці України

Corresponding authors:

¹ Vytautas Magnus University (Kaunas, Lithuania)

E-mail: leta.baleviciene@stud.vdu.lt

ORCID ID: <http://orcid.org/0009-0004-8574-2413>

² Kolpingo University of Applied Sciences (Kaunas, Lithuania)

E-mail: regina@turinfo.lt

ORCID ID: <http://orcid.org/0009-0006-5574-9280>

роль промисловості залишається ведучою, адже поступ промислового сектору обумовлює найбільший мультиплікативний ефект на економіку країн з різним рівнем економічного розвитку, формуючи значну частину ВВП, стимулюючи інноваційну діяльність, гарантуючи одержання великої частки експортних доходів. Структурний склад промисловості України складається з переробної, добувної промисловості, розроблення кар'єрів, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання, каналізації, поводження з відходами. Розвиток галузей промисловості сприяє створенню та підтримці мільйонів робочих місць, як безпосередньо в самому секторі, так і в суміжних галузях, наповнюючи податковими надходженнями державний бюджет, формуючи тим самим фундамент для сталого соціально-економічного розвитку країни. Деіндустріалізація в Україні почалась задовго до вторгнення Росії, і навіть до початку війни в 2014 році. Показовою, з точки зору процесів деіндустріалізації, є оцінка споживання сталі в Україні. Так, як зазначає у колективній монографії «Промисловий потенціал складних соціально-економічних систем цифрового суспільства: макро-, мезо- та мікрорівень» проф. Метеленко Н.Г., Україна за показником споживання сталі на одну особу населення в 2019 р. в три рази відставала від США, Туреччини, Польщі і Канади; в чотири рази – від Німеччини і Італії, в шість разів від Китаю, Чехії, в сім разів – від Тайваню. Відтак безперечним є висновок відносно того, що споживання великих обсягів сталі є основною запорукою успішного розвитку промисловості країни, зростання її економіки. При такому низькому рівні споживання сталі, до якого дійшла Україна в останні роки і при критично високому рівні фізичної зношеності металофонду більшості галузей і сфер економіки (як зазначалося вище, він дорівнює від 75 % до 90 %), розвиток промисловості, а відтак і національної економіки загалом приречені на подальший занепад (Воронкова, Метеленко, 2022).

Основними чинниками стрімкого падіння в промисловості стали анексія росією Криму, військове протистояння на Сході країни разом з втратою контролю над частиною території Донбасу, втрата російського ринку та кооперації з російськими промисловими підприємствами, а також несприятлива кон'юнктура цін на основні товари українського експорту, технічні бар'єри та низький рівень кооперації української промисловості з промисловістю Євросоюзу, падіння внутрішнього попиту та відкритість економіки України для імпорту промислової продукції, повномасштабна війна, яку розв'язала рф

24.02.2022 р. (Федерація роботодавців України, 2021). Унаслідок повномасштабних бойових дій у багатьох регіонах України пошкоджено або знищено значну кількість промислових підприємств; певна частина потужностей релоковано до інших регіонів або навіть сусідніх країн; підприємства, що працюють, мають значні проблеми з попитом та логістикою, доступом до кредитних ресурсів та ін. Таким чином, проблема трансформації потенціалу промислового розвитку має пріоритетне значення для формування промислової політики відновлення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор

Потенціал як економічна категорія знайшов своє відображення в економічній думці зарубіжних та вітчизняних авторів і спочатку вивчався як чинник розвитку економіки на державному рівні, а з розвитком економічних відносин став розглядатися на мікрорівні. Така тенденція спричинена переходом до масового виробництва та зростаючим інтересом до нових підходів до забезпечення сталого розвитку підприємництва.

Дослідженню потенціалу підприємств та його складників присвячено наукові роботи таких учених, як Н.М. Богацька, Н.М. Василик, Р.С. Квасницька, Є.В. Лапін, О.В. Латишева, Н.О. Навроцький, С.І. Плотницька, М.С. Татар, М.С. Пантелеєва та ін. Усі підходи до визначення сутності потенціалу як економічної категорії зводяться до трьох основних напрямів: ресурсного, цільового та системного (Богацька, 2016). Ресурсний підхід обґрунтовує можливість ефективного функціонування підприємства за умови вірно сформованої системи розподілу всіх наявних ресурсів (Василик, 2018). Цільовий (результативний) підхід передбачає ототожнення потенціалу зі здатністю підприємства досягнути певної мети, тому включає стратегічний та конкурентний потенціали (Квасницька, Тарасюк, 2017). Системний підхід передбачає охоплення всіх процесів підприємства та віднесення їх до певного виду потенціалу (Лапін, 200; Латишева, 2018). Останній є досить складним для дослідження, адже переплітається із цілою низкою економічних категорій. Відповідно до зазначених підходів, виділяють чотирнадцять видів потенціалу підприємства (Навроцький, 2017; Плотницька, 2015). Отже, потенціал підприємства – це матеріальні, фінансові та людські ресурси, ефективне формування яких визначає економічний потенціал та забезпечує певний рівень ринкового потенціалу, тобто рівень прибутку від реалізації вироблених економічних благ. Потенціал

промислових підприємств виступає потенціалом розвитку лише у тому випадку, якщо підприємство характеризується розширеним відтворенням виробництва та інноваційними рішеннями в напрямку розвитку підприємства, галузі, національної економіки (Татар, 2016; Пантелеєв, Шматько, 2013). Узагальнюючи, можна підсумувати, що потенціал розвитку підприємства це комплекс взаємопов'язаних ресурсів і можливостей щодо їх раціонального використання з метою максимізації задоволення потреб споживачів, створення конкурентних переваг і забезпечення стратегічного управління розвитком підприємства, яке орієнтується на забезпечення розвитку національної економіки через підвищення ефективності державно-приватного партнерства.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

Прийдешній 2024 рік приніс із собою не лише руйнування інфраструктури в галузях промисловості України, а і революційні зміни в технологічному світі, що впливає на все від нашого побуту до глобального бізнесу. Розвиток штучного інтелекту, прогрес у біотехнологіях та розвиток квантових обчислень відкривають нові можливості та ставлять перед нами неабиякі виклики. Ці інновації не тільки надихають нас до нових відкриттів у науці та техніці, але й змушують переосмислити способи ведення бізнесу, освіти, та навіть наш підхід до особистої безпеки і конфіденційності.

Сьогодні перед науковцями, бізнесом, державою постають такі виклики, які потребують знаходження нових методів та механізмів формування конкурентоспроможного потенціалу промислового розвитку в умовах війни та в напрямку повоєнного відновлення.

Мета та формування цілей статті (постановка завдання)

Мета статті – проаналізувати фундаментальні та прикладні аспекти процесів трансформації потенціалу промислового розвитку в контексті пріоритетів промислової політики відновлення України. **Завдання дослідження:** 1) проаналізувати передумови та наслідки економічного падіння потенціалу розвитку у промисловості; 2) визначити пріоритети державної політики розвитку промисловості України; 3) окреслити концептуальні положення розвитку стратегічних галузей промисловості в напрямку формування промислової політики; 4) проаналізувати проблему та визначити перспективи промислового розвитку.

Методологія дослідження. Актуальні питання формування потенціалу промислового розвитку

в умовах війни та в напрямку повоєнного відновлення України вирішуються в управлінській, філософській, правовій, економічній, фінансовій сферах. Управління та адміністрування за цими напрямками забезпечує комплексність підходів до процесів відбудови потенціалу промислового розвитку та спроможність будувати обґрунтовані стратегії інноваційного розвитку промислових підприємств та національної економіки в цілому. Для вирішення поставлених завдань використана низка методів та підходів, а саме: абстрактно-логічний – при визначенні мети і завдань дослідження; аналітико-монографічний – при вивченні літературних джерел, законодавчих та нормативно-правових актів у сфері управління підприємствами промисловості; причинно-наслідковий аналіз – при обґрунтуванні стратегічних векторів інноваційного розвитку промисловості в контексті відбудови України; ретроспективний аналіз – при розробці пріоритетних завдань в контексті формування пріоритетів промислової політики відбудови України. Інтеграція використовуваних методів та підходів у напрямку отримання комплексного наукового бачення вирішення актуальних питань трансформації потенціалу промислового розвитку в контексті пріоритетів промислової політики відбудови України забезпечується шляхом застосування цифрових сервісів при обробці масивів вихідних даних.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів

Передбачена Угодою про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (Угода про Асоціацію, 2014) поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС почала функціонувати з 1 січня 2016 року. До 1 січня 2016 року згідно з постановою Комісії ЄС від 16.04.2019 р. №374/2014 Європейський Союз надав Україні в односторонньому порядку автономні торговельні преференції. Автономні преференції діяли з 23 квітня 2014 року до 31 грудня 2015 року. Метою зазначених заходів було одностороннє зменшення або скасування митних зборів ЄС на товари, що походять з України. Тобто фактично Україна експортувала товари до ЄС на преференційних умовах, наближених до умов, передбачених зоною вільної торгівлі, ще з 23 квітня 2014 року. Проте ані автономні преференції, ані подальший початок функціонування зони вільної торгівлі не призвели до зростання в українській промисловості. В 2014 – 2015 рр. індекс промислової продукції обрушився, відповідно, на 10,1%

та 12,3%, після чого у 2016 – 2018 рр. індекс промислової продукції демонстрував мінімальне зростання відновлювального характеру в межах 1,1 – 4%, що в умовах падіння попередніх років можна вважати стійкою стагнацією.

Проведемо аналіз та простежимо процеси деіндустріалізації за динамікою часток переробної промисловості у ВВП та в експорті. Так, якщо у 2007 р. частка переробної промисловості у ВВП України становила близько 18%, то в 2021 р. ця частка знизилася до критичних 10%. Така сама ситуація стосується і експорту; так у 2007 р. частка переробної промисловості в експорті становила приблизно 73%, а у 2021 р. – близько 37%. Тобто впродовж останніх 15 років Україна поступово втрачала свій промисловий потенціал, дедалі більше ставала сировинною країною – як з погляду ВВП, так і в експорті.

Висока інноваційна активність є однією з найважливіших умов ефективного соціально-економічного розвитку країни. Це пов'язано з тим, що інновації, особливо технологічні, визначають рівень заробітної плати і продуктивність праці, а також динаміку валової доданої вартості, прибутку і собівартості продукції. Опосередковано інноваційний розвиток економіки може впливати на тенденції економічної міграції з країни, залежність від надходження коштів від міжнародних фінансових фондів, конкурентоспроможність продукції вітчизняного виробництва на зовнішньому та внутрішньому ринках. Загалом рівень інноваційності економіки може відображатися в технологічній структурі виробництва, експорті, ролі країни у глобальних ланцюгах створення вартості, залежності економіки від імпортової високотехнологічної продукції, основних фондів. Окрім того, інноваційність економіки може впливати на рівень економічної безпеки країни. Вітчизняна промисловість володіє вагомим інноваційним потенціалом, здатним забезпечити структурну трансформацію національної економіки та високий рівень науково-технологічного розвитку країни загалом. Водночас в Україні досі переважаючими джерелами зростання у промисловості були резерви виробничих потужностей, не задіяні протягом кризового періоду, і сприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура. Збереження існуючої моделі розвитку промислового сектору України з орієнтацією на низькотехнологічне виробництво та експорт може призвести до зниження конкурентних позицій національної економіки й подальшого нарощування технологічного відставання від розвинених країн (Собкевич, Сухоруков, Шевченко, 2014). У 2009 р. у Розпорядженні КМУ № 680-р від 17.06.2009 р. «Про схвалення Концепції розвитку національ-

ної інноваційної системи» надано визначення національної інноваційної системи, яка включає такі підсистеми: державного регулювання; освіти; генерації знань; інноваційної інфраструктури; виробництва та сформульовано мету розвитку національної інноваційної системи – це створення умов для підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників шляхом технологічної модернізації національної економіки, підвищення рівня їх інноваційної активності, виробництва інноваційної продукції, застосування передових технологій, методів організації та управління господарською діяльністю для покращення добробуту людини та забезпечення стабільного економічного зростання (Концепція розвитку національної інноваційної системи, 2009). Тобто вже у 2009 р. вкрай необхідним було здійснення комплексу заходів щодо збалансованого розвитку всіх підсистем національної інноваційної системи, підтримки інноваційної активності вітчизняних суб'єктів господарювання на всіх стадіях інноваційного процесу, стимулювання попиту на результати наукових досліджень і розробок, кваліфікований персонал, створення сприятливих умов для виробництва інноваційної продукції з високим рівнем доданої вартості. Сьогодні повномасштабна війна фактично «добиває» нашу промисловість, оскільки бойові дії зачіпають ті регіони, де вона була найбільш розвинута (Харківська, Запорізька, Дніпропетровська області, раніше підконтрольні Україні частини Луганської та Донецької областей, зокрема Маріуполь та інші міста); частина підприємств фізично знищені, інші значно постраждали; деякі з цих підприємств були високотехнологічними, тому відновити їх буде вкрай важко.

Відбувається трансформація потенціалу промислового розвитку, в результаті якої певна кількість підприємств перемістилися на Захід країни й відновлюють свої виробничі потужності. Для західних регіонів України сьогодні є шанс сформувати власний промисловий сегмент економіки, який там не був таким потужним до російського вторгнення. Ті ж підприємства, які переїхали за межі України, це втрачений потенціал промислового розвитку і це виклик для нашої держави. Так, експерти Світового банку і Єврокомісії оцінюють пошкодження від війни в Україні лише в період з 24 лютого 2022 р. до 24 лютого 2023 р. (перший рік війни) в сумі 134,7 млрд доларів, а потреби у відновленні – 410,6 млрд доларів. У той же час необхідно констатувати, що Україні вдалося утримати макрофінансову стабільність і залучити значні обсяги міжнародної допомоги, що позитивно впливає на перспективи повоєнного відновлення

вже сьогодні. Також експерти вважають, що деіндустріалізація, яка поступово відбувалась до війни і привела до частки переробної промисловості у ВВП, яка становила близько 20%, стала однією з причин того, що РФ безпрецедентно вторглась в Україну. Якщо б Україна самостійно виробляла більше зброї, розвивала ВПК, мала б складну техніку, більше доходів бюджету на фінансування армії – можливо ворог подумав щодо нападу. Таким чином, зрозуміло, що держава має встановити розвиток промисловості як пріоритет і, відповідно, сформуванню набір інструментів, які сприятимуть розвитку високотехнологічних виробництв. Жодна країна у світі не змогла досягти розвитку переробної промисловості в рамках концепції вільного ринку. Усі розвинуті країни застосовували широкий набір стимулів, щоб ця промисловість з'являлася. Звісно, перемога у війні дасть значний поштовх для розвитку економіки й промисловості зокрема, але вважаємо, що багато що можна робити вже зараз (Кисилевський, 2022).

До інструментів сприяння створенню виробництв під час війни з метою відновлення втраченого потенціалу і трансформації потенціалу промислового розвитку в контексті пріоритетів промислової політики відновлення України віднесено такі: страхування військових ризиків; доступність довгих і дешевих грошей, як, наприклад, програма пільгового кредитування «5 – 7 – 9%», грантові програми для стратегічних галузей промисловості; компенсація витрат на капітальні інвестиції в переробну промисловість через пільгове оподаткування (цей механізм сьогодні використовують деякі країни ЄС задля мотивування українського бізнесу до розміщення виробничих потужностей на їх територіях); стимулювання експорту переробної промисловості; розширення локалізації в державних закупівлях. Важливою темою щодо державної політики пріоритетного розвитку промисловості є розвиток індустріальних парків (Собкевич, 2022). Індустріальні парки можуть запропонувати бізнесу те, що найбільше потрібно – ділянки, приміщення придатні до експлуатації, ресурсоефективну та надійну інфраструктуру інженерних мереж, доступ до кваліфікованих працівників, освітніх установ та супутніх послуг, що дозволяє інвестору зосередитись на основному бізнесі: виробництві товарів, які відповідають національним та міжнародним стандартам якості, користуються попитом на відповідних ринках, вдосконаленні навичок своїх працівників. Окремої уваги потребує сектор військово-промислового комплексу і тут держава має перетворитися з пасивного спостерігача на вимогливого й спроможного замовника, тобто трансформація механізму державно – приватного

партнерства є передумовою формування потенціалу промислового розвитку в контексті пріоритетів промислової політики відновлення України.

Серед стратегічних передумов повоєнної індустріалізації України слід виділити такі: 1) часткова стабілізація ситуації у промисловості (більше 45% підприємств працює в довоєнному режимі, а 42% працюють частково); для відновлення виробництва вітчизняні компанії отримують допомогу з релокації потужностей у межах країни, а міжнародні організації вже розглядають можливість надання додаткової грантової допомоги на будівництво виробничо-складських будівель; 2) трансформація механізму державної підтримки вітчизняного виробника (зрозуміло, що для відновлення зруйнованої виробничої інфраструктури знадобиться величезна кількість будматеріалів, енергетичного та опалювального обладнання; імпортувати весь необхідний обсяг продукції не виправдано дорого; завдяки закону про локалізацію місцева складова у вартості сировини, матеріалів, вузлів, агрегатів, що закуповуються за державні кошти, має бути не менше 15%; цей механізм підтримки буде сприяти розвитку переробної промисловості, залученню інвестицій та створенню тисяч нових робочих місць); 3) *nearshoring* (nearshoring) та вихід товарів українського виробництва на європейські ринки (розміщення філій заводів європейських компаній в Україні згодом лише посилюватиметься, враховуючи курс України на вступ до ЄС, а сьогодні ми вже маємо приклади такої допомоги з боку наших країн – партнерів).

Сучасний погляд бізнесу свідчить про те, що бізнес не бачить сенсу у відновленні зруйнованого до довоєнного рівня; необхідно відновлювати все так, щоб виробництво мало перспективи розвитку, тобто створюватимуться підприємства вищого рівня за технологіями, якістю, організацією виробництва; необхідно переходити на інший рівень розміщення підприємств, зокрема формування промислових кластерів, які забезпечуватимуть конкурентоспроможну собівартість продукції. Такі трансформаційні процеси при формуванні потенціалу промислового розвитку в контексті промислової політики відновлення України свідчать про необхідність модернізації в багатьох секторах економіки, у тому числі в найбільш забруднюючих галузях промисловості, щоб після війни конкурувати на міжнародних ринках. Саме тому в рамках угоди про асоціацію між Україною та ЄС Україні необхідно імплементувати директиву 2010/75/ЄС про промислові викиди. Прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України» від 30.06.2023 р. (Закон України, 2023).

Так, робота на застарілих технологіях та зношеному обладнанні призводить до значно вищої, ніж у ЄС, вуглецевої ємності металургійної продукції, але замість модернізації ми шукали винятки для продовження експорту, але покупцям з ЄС важливо отримати продукцію, що відповідає екологічним вимогам щодо скорочення викидів парникових газів, а це неможливо без модернізації. Також, дедалі частіше міжнародні кредитори при ухваленні рішень про співфінансування просять надати звітність щодо вуглецевих викидів та стратегій їх зменшення. Поряд з цим електрометалургія та чисті технології прямого відновлення заліза, які відкривають шлях до декарбонізації, уже частково присутні в Україні і потребують масштабування і звісно потужної державної підтримки.

Нагадаємо, що 20 та 21 вересня 2023 року в Києві та Гаазі відбувся Міжнародний форум сталого розвитку 2023 (ISF2023), метою якого стала консолідація експертів, бізнесу та влади України та ЄС задля відновлення та розвитку економіки на принципах сталості (Белоусова, 2023). Зелена стратегія України – це стратегія розвитку країни, в основі якої покладені принципи сталості з урахуванням вимог європейської та євроатлантичної інтеграції, міжнародного партнерства, а також теперішніх викликів (ASDE, 2023). Це набір ініціатив, чітка дорожня карта, практичний план дій, який буде створений на International Sustainability Forum 2023. Зелена стратегія України має стати пріоритетом та філософією для всієї України. На форумі поставлено за мету розробити практичний механізм, а згодом стратегію розвитку країни на принципах сталості, з залученням всіх ключових стейкхолдерів як всередині країни, так і зовні, оскільки соціальна політика – це не про виплати, це про забезпечення суспільства послугами, чого не вистачає наразі в Україні. Завдяки новим інструментам та механізмам держава прагне розвинути ринок послуг для різних категорій споживачів, запроваджуючи цифровізацію сервісів та розвиваючи інклюзивність. Відновлення України вже зараз має відбуватися відповідно до ESG-стандартів, адже це значно зекономить ресурси в майбутньому. Надважливим пріоритетом України при формуванні промислової політики відновлення є посилення протиповітряного щита держави та розвиток оборонно – промислового комплексу (Гаврилюк, 2024).

Гірничодобувна промисловість та металургія України завжди протягом історії відігравали ключову роль, і зараз ці галузі мають відіграти вирі-

шальну роль у питаннях глобальних змін і трансформаційних процесах формування потенціалу промислового розвитку. Якщо ми хочемо мати реальні шанси сповільнити і, зрештою, зупинити зміну клімату, світова економіка повинна стати безвуглецевою; це унікальне завдання для гірничодобувної та металургійної промисловості. Галузь має швидко збільшити виробництво, щоб забезпечити світовий бізнес матеріалами, необхідними для переходу до безвуглецевого майбутнього. При цьому це слід робити без шкоди для довкілля, обмежуючи власну діяльність так, щоб споживати менше вуглецю.

Висновок

Підсумовуючи вищесказане, можна сказати, що трансформація промислового потенціалу розвитку є важливою складовою частиною у досягненні цілей сталого розвитку національної економіки.

До наслідків відсутності формування пріоритетів промислової політики для стратегічних галузей промисловості нами віднесено такі: 1) відсутність системного підходу у визначенні завдань промислового розвитку при формуванні стратегічних документів у сфері повоєнного відновлення; 2) недовикористання потенціалу, марнування та безперешкодне вивезення цінних критичних ресурсів з України; усе це стримує потенціал розвитку високотехнологічних галузей, які їх використовують; 3) недооцінювання ролі промислового сектору України у повоєнному відновленні під час формування інвестиційних проєктів та пакетів міжнародної фінансової допомоги.

Модифікація промислової політики ЄС і основних для розвитку промисловості законів у 2023 р. відкриває можливості реалізації спільних з Україною виробничо-інноваційних проєктів за перспективними напрямками. Виробничий потенціал, експортний потенціал, інноваційний потенціал, трудовий потенціал тощо – всі складові сукупного потенціалу промислового розвитку України зазнали величезних втрат і потребують відновлення. Щоб проєкти модернізації промисловості в Україні та інвестиції в нові виробництва стали масовими, необхідно розробити нову нормативно-правову базу, яка наблизить Україну до ЄС. Це допоможе відбудувати потужну, ефективну, чисту та сучасну промисловість, а довгостроково – стати надійним партнером для впровадження «зеленого» курсу на європейському континенті, який має стати вуглецево нейтральним до 2050 року.

Список використаних джерел

Промисловий потенціал складних соціально-економічних систем цифрового суспільства: макро-, мезо- та мікрорівень : колективна монографія / за ред. д.філософ.н., проф. В. Г. Воронкової, д.е.н., проф. Н. Г. Метеленко. Запоріжжя : Видавничий дім "Гельветика", 2022. 480 с.

Стан промисловості України. URL: https://fru.ua/images/doc/analytics/2021/promyslovist_1_2021.pdf (дата звернення: 10.05.2024).

Богацька Н.М. Сучасний підхід до оцінки сутності ресурсного потенціалу підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 3. С. 134–139.

Василик Н.М. Оцінка ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства. *Економічний аналіз*. 2018. Т. 28. № 3. С. 154–161.

Квасницька Р., Тарасюк М. Структуризація потенціалу підприємства. *Вісник КНТЕУ*. 2017. № 1. С. 73–82.

Лاپін Є.В. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління. *Вісник СумДУ*. 2007. № 1. С. 63–71.

Латишева О.В. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та особливості управління елементами забезпечення сталого розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 3(53). С. 126–130.

Навроцький Н.О. Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. *Інтернаука*. 2017. № 1(23). С. 97–101.

Плотницька С.І. Ресурсний потенціал підприємства як фактор побудови ефективної стратегії конкурентоспроможності. *Ефективна економіка*. 2015. № 4. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4478> (дата звернення: 01.05.2024).

Татар М.С. Дослідження проблем розвитку ресурсного потенціалу будівельних підприємств України в умовах активізації факторів зовнішнього середовища. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6. Ч. 3. С. 81–86.

Пантелеев М.С., Шматко Н.М. Формування механізму стратегічного управління потенціалом підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. № 41. С. 209–215.

Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 10.05.2024).

Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України : аналіт. доп. / О. В. Собкевич, А. І. Сухоруков, А. В. Шевченко [та ін.] ; за ред. Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2014. 152 с.

Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи. Розпорядження КМУ № 680-р від 17.06.2009 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80#Text> (дата звернення: 15.05.2024).

Держава має зробити розвиток промисловості пріоритетом. URL: <https://gmk.center.ua/opinion/derzhava-maie-zrobiti-rozvitok-promislovosti-prioritetom/> (дата звернення: 20.05.2024).

Розвиток індустріальних парків як чинник пришвидшення відновлення економіки України. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/rozvytok-industrialnykh-parkiv-yak-chnnyk-pryshvydshennya-vidnovlennya> (дата звернення: 10.05.2024).

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України» № 3220 – IX від 30.06.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3220-20#Text> (дата звернення: 10.05.2024).

Зелену стратегію України створюють на INTERNATIONAL SUSTAINABILITY FORUM 2023 в Києві та Гаазі. URL: <https://uccr.org.ua/events/podiyi-partneriv/zelenu-strategiiu-ukrayini-stvoriat-na-international-sustainability-forum-2023-v-kiievi-ta-gaazi> (дата звернення: 17.05.2024).

Засади Зеленої стратегії України за результатами ISF2023 будуть передані уряду. <http://reform.energy/news/zasadi-zelenoi-strategii-ukraini-za-rezultatami-isf2023-budut-peredani-uryadu-21897> (дата звернення: 15.05.2024).

Пріоритети-2024: посилення протиповітряного щита держави та розвиток ОПК. URL: <https://mspu.gov.ua/news/priorytety-2024-posylennia-protypovitrianoho-shchyta-derzhavy-ta-rozvytok-opk> (дата звернення: 01.05.2024).

References

Industrial potential of complex socio-economic systems of the digital society: macro-, meso- and micro-level : a collective monograph (2022) / edited by Doctor of Philosophy, Professor V. Voronkova, Doctor of Economics, Professor N. Metelenko. Zaporizhzhia: Helvetica Publishing House. 480.

The state of industry of Ukraine. URL: https://fru.ua/images/doc/analytics/2021/promyslovist_1_2021.pdf (accessed 10.05.2024).

Bogatska N.M. (2016). Modern approach to assessing the essence of the resource potential of the enterprise.. *Economy and society*. 3.134-139.

Vasylyk, N. M. (2018). Evaluation of the efficiency of managing the resource potential of the enterprise. *Economic analysis*. 28. № 3. 154-161.

Kvasnytska, R., Tarasiuk, M. (2017). Structuring of the enterprise potential.. *KNTEU Bulletin*.1. 73-82.

Lapin, E. V. (2007) Economic potential of industrial enterprises: formation, evaluation, management. *Herald of Sumy State University*.1. 63-71.

Latysheva, O. V. (2018). Resource potential of the enterprise: essence, components and features of management of elements of sustainable development. *Economic Bulletin of Donbass*. 3(53).126-130.

Navrotskyi, N. O. (2017). Evaluation of the efficiency of using the resource potential of the enterprise. *Internauka*. 1(23). 97-101.

Plotnytska, S. I. (2015). Resource potential of the enterprise as a factor in building an effective competitiveness strategy. *Effective economy*. 4.

URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4478> (accessed 01.05.2024).

Tatar, M. S. (2016). Research of problems of development of resource potential of construction enterprises of Ukraine in the conditions of activation of environmental factors. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*. 6. Ч. 3. 81-86.

Pantelev, M. S., Shmatko, N. M. (2013). Formation of the mechanism of strategic management of the enterprise potential. *Bulletin of Economics of Transport and Industry*. 2013. № 41. С. 209-215.

The Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand, of 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (accessed 10.05.2024).

Innovative development of industry as a component of the structural transformation of the Ukrainian economy: analytical report / O. Sobkevych, A. Sukhorukov, A. Shevchenko [et al. Kyiv: NISS, 2014. 152 с.

On Approval of the Concept of Development of the National Innovation System. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 680-r of June 17, 2009: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80#Text> (accessed on 15.05.2024).

The state should make the development of industry a priority. URL: <https://gmk.center.ua/opinion/derzhava-maic-zrobiti-rozvytok-promislovosti-prioritetom/> (accessed on May 20, 2024).

Development of industrial parks as a factor in accelerating the economic recovery of Ukraine. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/rozvytok-industrialnykh-parkiv-yak-chynnyk-pryshvydshennya-vidnovlennya> (accessed 10.05.2024).

Law of Ukraine “On Amendments to Certain Laws of Ukraine on the Restoration and Green Transformation of the Energy System of Ukraine” No. 3230-IX of 30.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3220-20#Text> (accessed on 10.05.2024).

The Green Strategy of Ukraine will be created at the INTERNATIONAL SUSTAINABILITY FORUM 2023 in Kyiv and The Hague. URL: <https://ucc.org.ua/events/podiyi-partneriv/zelenu-strategiiu-ukrayini-stvoriat-na-international-sustainability-forum-2023-v-kiievi-ta-gaazi> (accessed 17.05.2024).

The foundations of the Green Strategy of Ukraine will be transferred to the government based on the results of ISF2023. <http://reform.energy/news/zasadi-zelenoi-strategii-ukraini-za-rezultatami-isf2023-budut-peredani-uryadu-21897> (accessed May 15, 2024).

Priorities-2024: Strengthening the state's air defense shield and development of the defense industry. URL: <https://mspu.gov.ua/news/priorytety-2024-posylennia-protypovitrianoho-shchyta-derzhavy-ta-rozvytok-opk> (accessed on May 01, 2024).

NATALYA, METELENO – Doctor of Economics, Professor,
Academician of AENU, Y. M. Potebnya Engineering Education
and Scientific Institute of Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: natalia.metelenko@gmail.com
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6757-3124>

ALLA, POPOVA – Candidate of Economic Sciences,
associate professor of the department, Department of Information Economy,
Entrepreneurship and Finance, Y. M. Potebnya Engineering Education
and Scientific Institute of Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: al.al.popova@gmail.com
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6369-2954>

ROMAN, AFONOV – Candidate of Economic Sciences,
department stakeholder, Department of Information Economy,
Entrepreneurship and Finance, Y. M. Potebnya Engineering Education
and Scientific Institute of Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: afonov1980@icloud.com
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6736-2298>

PAVLO, SKYDIN – PhD student of specialty 073 Management,
Department of Information Economics, Entrepreneurship and Finance,
Y. M. Potebnya Engineering Education and Scientific Institute of Zaporizhzhia
National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: 0973832777pavel@gmail.com
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-5252-3452>

TRANSFORMATION OF INDUSTRIAL DEVELOPMENT POTENTIAL IN THE CONTEXT OF INDUSTRIAL POLICY PRIORITIES OF UKRAINE'S RESTORATION

Abstract

The economic development of the country is not possible without scientific and technical achievements, or technological innovations, the emergence of which can quickly and radically change the existing structure of the economy, give it a new push for development. Our ideas about innovative processes and their impact on the economy are still insufficient,

and the problems of evaluation of both the level of innovation of the industry and the efficiency of technological innovations remain relevant for both scientific search and practical use. The structural policy of the state should take into account the influence of the innovation factor and the possibility of the innovations in overcoming structural disparities; A structural strategy should be developed from the standpoint of society's requirements for the economy of the future, as well as a vision of the role and place of Ukraine in the world economic system. These issues are extremely acute for Ukraine in 2014, so the formation of industrial development potential in the context of priorities of regional policy of Ukraine's restoration is of particular importance. One of the key organizational and economic measures of reform should be the post-war modernization of the industrial complex of Ukraine, which will ensure the competitiveness of domestic products in the domestic and foreign markets; Such steps will allow in the future to overcome the consequences of military destruction, to promote structural and technological restructuring of the national economy, to ensure its development in the process of restoration and formation of regional policy.

The purpose of the article is to analyze the fundamental and applied aspects of the processes of transformation of industrial development potential in the context of the priorities of industrial policy of Ukraine's restoration. Objectives of the study: 1) to analyze the prerequisites and consequences of the economic decline of development potential in industry; 2) determine the priorities of the state policy of development of the industry of Ukraine; 3) outline the conceptual provisions of the development of strategic industries in the direction of formation of industrial policy; 4) analyze problems and identify industrial development prospects. Managers can build new conceptual approaches to the processes of transformation of the potential of development of industrial enterprises of strategic industries in the direction of Ukraine's restoration. The management and administration of these processes provides the possibility of forming priorities of regional policy, which is especially relevant for the regions of Ukraine, which, as the Zaporizhzhia region, were significantly affected by the armed aggression of the Russian Federation. This topic creates an opportunity for the development of interdisciplinary research that combine scientific areas such as finances, economics, marketing, management, public administration, philosophy and creates a theoretical basis for solving global problems of transformation of the world's economy.

Keywords: industrial development potential, regional policy, enterprise potential, innovative industry potential, strategic industries, industrial policy.

© The Author(s) 2024
This is an open access article under
the Creative Commons CC BY license

Received date 17.03.2024
Accepted date 07.04.2024
Published date 17.04.2024

How to cite: Наталя, Метеленко, Алла, Попова, Роман, Афанов, Павло, Скидін. Трансформація потенціалу промислового розвитку в контексті пріоритетів промислової політики відновлення України. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers* / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house "Helvetica", 2024. 19 (96). P. 168–176.

doi <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-19>